

<p>درس دوازدهم</p> <p>عنوان درس : یاری از نماز و روزه طراح: سمیه سیفی - جزایری گروه آموزشی استان</p>	<p>باسمه تعالی</p> <p>اداره تکنولوژی و گروه های آموزشی</p> <p>آموزش و پرورش استان</p> <p>چهار محال وبختیاری</p> <p>سال تحصیلی: 1400- 1399</p>	<p>محتوای</p> <p>نوشتاری</p> <p>کتاب</p> <p>دین</p> <p>وزندگی</p>
---	---	---

عنوان / موضوع : یاری از نماز و روزه

اهداف یادگیری: هدف کلی: تبیین نقش نماز و روزه در تقویت قوا و دوری از گناه
مفاهیم اصلی درس: تقوا - نماز - روزه - احکام روزه - مسافر

اهداف رفتاری: از دانش آموز انتظار می رود در پایان این درس بتواند:

- 1- چرا خداوند فواید احکام را برای ما بیان می کند؟
- 2- فواید اصلی نماز و روزه را نام ببرید؟
- 3- تقوا به چه معناست وانسان با تقوا چه ویژگی هایی دارد؟
- 4- چرا در هر روز پنج بار به نماز می ایستیم؟
- 5- حکمت روزه چیست؟ چرا یک فرد مسلمان باید روزه بگیرد؟
- 6- احکام دیگر روزه کدامند؟

چکیده:

■ در این درس ابتدا می خواهیم ببینیم چرا ما نماز و روزه می گیریم- برای پاسخ به این سوالات ثمرات نماز و روزه را با

توجه به آیات قرآن کریم بررسی کرده است.

■ برخی از احکام را پیرامون نماز و روزه بیان کرده است.

مقدمه :

■ خداوند برای به کمال رسیدن انسان ها، برنامه ای دقیق و درست تنظیم کرده که تمامی احکام و وظایف گوناگون در ارتباط با خداوند، خود، خانواده، جامعه و خلقت را در بر دارد. که با عمل به این برنامه ها احکام و دستورات می توانیم در مسیر عبودیت خداوند گام برداریم و در دنیا و آخرت رستگار شویم.

■ ما باید بدانیم که نماز نور است و هر کس می خواهد قلب خودش را با نور معنوی روشن کند. نماز بخواند
<<الصلاة نور المومن و الصلأه نور من الله>>

و اگر می خواهیم نماز ما مورد قبول خداوند واقع شود، باید دستورات را رعایت کنیم.
در حدیثی فرموده اند:

کسی که پدر و مادر خود، گرچه به او ظلم کرده باشند نگاه خصمانه کند خداوند نماز او را قبول نمی کند.

توضیح درس:

مهمترین فایده های نماز در آیات

1- یاد خدا: لذكر الله اكبر

2- دوری از گناه: تنهى عن الفحشاء والمنكر

مهمترین فایده روزه در آیات:

1- تقوا ... لعلکم تتقون

● معیار های انتخاب اهداف اصلی:

نکته: فایده دوم نماز با فایده روزه، یعنی تقوا ارتباط دارد.

تقوا

تعریف تقوا: به معنای حفاظت و نگهداری است، انسان با تقوا خودنگهدار است و خود را از گناه حفاظت میکند، یعنی برخوردارش مسلط است و زمام نفس خود را در اختیار دارد.

● مثل انسان از نظر امام علی (ع)

1- بی تقوا: سوار بر اسب های چموش و سرکش است که لجام پاره کرده است و اختیار را ازدست سوارکار گرفته و به بالا و پایین می پرد.

2- با تقوا: سوار بر اسب های رام است و لجام را در اختیار دارد و راه می پیمایند تا وارد بهشت شوند.

● دقت کنید در حدیث حضرت علی (ع) منظور از اسب همان نفس است.

● نماز و باز دارندگی از گناه:

● یاد خدا را در دل خود زنده می کند و حضور خدا را در جای جای زندگی احساس می کند.

● میزان اثر نماز بر زندگی به تداوم و میزان دقت و توجه ما بستگی دارد.

● اگر نماز های روزانه خود را ترک نکنیم و دقت و توجه خود را افزایش دهیم از آن تاثیر خواهیم گرفت.

● اگر عبارت ((اهدنا صراط المستقیم)) را صادقانه از خداوند بخواهیم به راه های انحرافی نخواهیم بست.

● بنابراین با تکرار درست آنچه از نماز می گوئیم و انجام می دهیم به تدریج چنان تسلطی برخوردار پیدا می کنیم که

• می توانیم در برابر منکرات بایستیم و از انجامشان خودداری کنیم.

تکمیل احکام:

برخی از نجاسات عبارتند از:

- 1- خون انسان و هر حیوان که خون جهنده دارد.
  - 2- 3 ادرار و مدفوع انسان و حیوان های حرام گوشتی که خون جهنده دارد.
  - 4- مردار انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد.
  - 5 و 6- سگ و خوک ، زنده و مرده آنها جنس است.
  - 7- کافر (یعنی کسی که به خدای یگانه اعتقاد ندارد)
  - 8- شراب و هر مایع مست آور، نجس است.
- اعمالی که تاثیر نماز را از بین می برند:
- ناراحت کردن پدر و مادر : * امام صادق (ع) فرمود: فرزندی که از روی خشم پدر و مادر خود نگاه کند، هر چند والدین در حق او کوتاهی و ظلم کرده باشند، نمازش از سوی خدا پذیرفته نیست.
- غیبت کردن: پیامبر اکرم (ص) به ابوذر فرمود: هر کس غیبت مسلمانی را کند، تا چهل روز نماز و روزه اش قبول نمی شود؛ مگر اینکه فرد غیبت شده او را ببخشد.

روزه و تقویت تقوا

میزان موفقیت انسان در رسیدن به هدف های بزرگ ، به میزان تسلط او بر خویش ، خود نگهداری و تقوا بستگی دارد و هر قدر هدف بزرگ تر باشد ، تقوای بیشتری می طلبد.

روزه ، مصداق کامل تمرین صبر و پایداری در برابر خواهش های دل است.

مواردی که روزه را باطل می کند.

- خوردن - آشامیدن - دروغ بر بستن بر خدا - دروغ بستن بر پیامبر و جانشینان پیامبر علیهم السلام - رساندن غبار غلیظ به حلق - فرو بردن تمام سر در آب

وظیفه شخص مسافر

کسی که به سفر می رود اگر شرط های زیر را داشته باشد، باید نمازش را شکسته بخواند و نباید روزه بگیرد:

الف) رفتن او بیشتر از چهار فرسخ شرعی (حدود 5/22 کیلومتر) و مجموعه رفت و برگشت او بیشتر از هشت فرسخ باشد.

ب) بخواد کمتر از ده روز در جایی که سفر کرده است ، بماند پس، کسی که می خواهد ده روز و بیشتر در محلی که سفر کرده است ، بماند، باید نمازش را کامل بخواند و روزه اش را هم بگیرد.

ج) برای انجام کار حرام سفر نکرده باشد. مثل اگر به قصد ستم به مظلوم یا همکاری بایک ظالم در ظلم سفر کند ، باید روزه اش را بگیرد.

اگر فرزند با نهدی پدر و مادر به سفری برود که آن سفر بر او واجب نبوده است ، باید نماز را تمام بخواند و روزه اش را بگیرد.

تصاویر:

نماز ستون دین و نشانه ی وفاداری ما به عهد خویش با خداست.
جامعه اسلامی و فرد مسلمان با نماز شناخته می شود.

آیات

صفحه 130

واقم الصلاة ان الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنکر و لذكر الله اکبر و الله يعلم ما تصنعون (سوره عنکبوت آیه 45)
مفهوم آیه: نماز و ثمرات آن
پیام:- 1 مخاطب این آیه پیامبر اکرم (ص) است. -2 خداوند پیامبر (ص) را به برپا داشتن نماز امر می کند. -3 ثمرات نماز دور شدن از کارهای زشت و ناپسند و یاد خداست .
4 - خداوند از اعمال ما آگاه است. -5 انسانی که پنج بار در روز نماز به پا می دارد یاد خدا را دل زنده می کند.

صفحه 135

■ یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون
مفهوم آیه: روزه و مهم ترین ثمره ی آن
پیام:- 1: مخاطب آیه مومنان اند -2. در این آیه بر وجوب (واجب بودن) روزه تأکید شده است. - 3 ثمره ی روزه تقوا است.
4- قبل از دین اسلام خداوند روزه را برای پیروان پیامبران پیشین واجب کرده -5 روزه مصداق صبر و بردباری در برابر خواہش های دل است.

قسمت بررسی صفحه 132

فهم و درک درست اعمال زیر، انسان را در برابر چه گناہانی حفظ خواهد کرد؟

منکرات	عبارات و اعمال نماز
شرک	خواندن سوره توحید
بی حرمتی به پیامبر و اهل بیت	درود بر پیامبر در تشهد
یاس و ناامیدی از رحمت خدا	دعای قنوت

حضور در نماز جماعت	نفاق و تفرقه
گفتن عبارت «یاک نعبد»	شرک عملی
گفتن عبارت «ایاک نستعین»	وابستگی به غیر از خدا

2- قسمت بررسی: صفحه 136

رسول خدا می فرماید: «چه بسا روزه داری که جز گرسنگی و تشنگی چیزی نصیب اونمی شود».

مقصود پیامبرگرامی از این شخص چیست ؟

مقصود ایشان این است که اگر روزه دار صرفاً گرسنگی و تشنگی بکشد، اما چشم گوش، زبان و سایر اعضای خود را در برابر گناهان و خواهش های دل حفظ نکند، هیچ بهره ای از تقوا نخواهد برد.

روزه دار واقعی کسی است که سراسر وجودش را حفظ کند، در این صورت تقوایش فزونی خواهد یافت.

تکمیل صفحه 136

با مراجعه به رساله توضیح المسائل، عبارتهای زیر را تکمیل کنید.
 اگر روزه دار سهواً چیزی بخورد یا بیاشامد، روزه اش ... باطل نیست
 اگر روزه دار، چیزی را که لای دندانش مانده عمداً بخورد روزهاش باطل میشود
 روزه دار نباید غبار غلیظ و دود سیگار و تنباکو و مانند آنها را به حلقش برساند
 استفراغ روزه را باطل نمی کند مگر اینکه روزه اش باطل می شود.

* پاسخ سوالات اندیشه و تحقیق:

درباره مسایل زیر به توضیح المسایل مرجع التقلید خود مراجعه کنید و پاسخ آن را به دست آورید.
 سوال 1-: اگر مسافر پیش از ظهر به وطنش یا به جایی که می خواهد ده روز در آنجا بماند، برسد، در چه صورتی باید روزه بگیرد و در چه صورتی نباید روزه بگیرد؟- گام نهادن انسان در این دنیا برای چیست؟

پاسخ: اگر قبل از رسیدن به آن جا چیزی که روزه را باطل می کند، انجام نداده باشد باید آن روز را روزه بگیرد، در غیر این صورت نباید روزه بگیرد.

2- اگر مسافری که صبح حرکت کرده است، بعد از ظهر به وطن یا به جایی که می خواهد ده روز بماند برسد وظیفه اش چیست؟

پاسخ: نمی تواند آن روز را روزه بگیرد.

3- اگر کسی که روزه است، بعد از ظهر مسافرت کند، وظیفه اش نسبت به روزه ی آن روز چیست؟

پاسخ: باید روزه ی خود را ادامه دهد (روزه بر او واجب است).
4- اگر کسی که روزه گرفته، پیش از ظهر مسافرت کند و بخواهد به بیش از چهار فرسخ برود وظیفه اش چیست؟

پاسخ: وقتی به چهار فرسخ رسید حکم مسافر پیدا کرد باید روزه اش را افطار کند.

*****

*سوالات امتحانی:

*آیات و روایات:

- 1- برای هر یک از آیات شریفه زیر دو پیام بنویسید.
الف «...واقم الصلوة إن الصلوة تنهى عن الفحشاء والمنکر ولذكر الله أكبر والله يعلم ما تصنعون»
ب «یاایها الذین آمنوا کتب علیکم الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون»
- 2- امام صادق «ع» درباره نماز و بازدارندگی از گناه چه می فرمایند؟
به سوالات زیر پاسخ کوتاه دهید:
  - 1- مهم ترین فایده های نماز و روزه چیست؟
  - 2- راه های کسب تقوا از دیدگاه قرآن کدامند؟
  - 3- دو مورد از اعمالی که خاصیت نماز را از بین می برد نام ببرید.
  - 4- چهار مورد از نجاسات رانام ببرید.
  - 5- نه چیز روزه را باطل می کند چهار مورد را نام ببرید.به سوالات زیر پاسخ تشریحی دهید:
  - 1- تقوا به چه معناست؟ انسان با تقوا چه ویژگی هایی دارد؟
  - 2- با وجود چه شرایطی، کسی که به سفر می رود باید نمازش را شکسته بخواند و نباید روزه بگیرد؟
  - 3- خدای مهربان برای زندگی ما انسان ها چه برنامه ای تنظیم کرده و عمل به این برنامه چه عاقبتی برای انسان دارد؟
  - 4- تمثیل حضرت علی (ع) در خطبه نهج البلاغه، درباره درک حقیقت تقوا بنویسید.

*پرسش های چهار گزینه ای:

- 1- اگر شخصی نمازش را با لباس و یا بدن نجس بخواند حکم آن «به ترتیب کدام است؟
الف- باطل - باطل
ب- باطل - جایز
ج- جایز - باطل
د - جایز - باطل
- 2- اگر کسی روزه ماه رمضان را .....نگیرد، باید هم قضای آن را به جا آورد و هم .....بدهد.
الف- سهوا - کفاره
ب- سهوا - یک مد طعام

ج - عمدا - کفارہ - د- عمدا - یک مد طعام

3- طبق حدیث پیامبر اکرم (ص) غیبت باعث عدم قبولی ..... می شود و طبق سخن امام صادق (ع) بین میزان قبولی نماز و ..... رابطه ی مستقیم وجود دارد.

الف - فقط نماز - دوری از گناه
ب- نماز و روزه - دوری از گناه
ج- فقط نماز - یاد خدا
د- نماز و روزه - یاد خدا

4- انسان در طول روز ..... بار نماز را برپا می دارد و با توجه به سخن امام صادق علیه السلام فرزندی که از روی خشم ..... نمازش از سوی خدا پذیرفته نیست.

الف - سه - با پدر و مادر خود صحبت کند

ب - پنج - با پدر و مادر خود صحبت کند

ج - سه - به پدر و مادر خود نگاه کند

د - پنج - به پدر و مادر خود نگاه کند

5- در جاهای خالی عبارات مناسب بنویسید.

الف - همه چیز پاک است مگر ..... و آنچه در اثر ..... نجس می شود.

ب- تمامی احکام و دستورهای خداوند، در جهت ..... ما است؛ اما انسان دوست دارد ... احکام الهی را بداند و با .....، دستورهای الهی را انجام دهد.

ج- روزه مصداق کامل تمرین ..... و ..... است.

د- مردار انسان و هر حیوانی که ..... دارد نجس است.

* معنای واژگان:

نماز : دعا - فریضه - نیایش

روزه : امساک و خودداری از موارد هشتگانه - خوردن و آشامیدن و - .....

تقوا : حفاظت و نگهداری

* سوالات واگرا

1- شما در انتخاب برنامه زندگی خود چگونه عمل می کنید؟

2- میزان تأثیر گذاری نماز در زندگی شما تا چه حد بوده است؟

3- اهمیت پزشکی روزه در سلامت انسان چیست؟

* پاسخنامه سوالات

* آیات و روایات

الف - 1- خداوند پیامبر اکرم (ص) را به برپا داشتن نماز امر می کند. 2- خداوند از اعمال ما آگاه است.

ب 1- ثمره ی روزه تقواست 2- روزه مصداق صبر و پایداری در برابر خواهش های دل است.

2- امام صادق (ع) می فرمایند: «هر کس می خواهد بداند آیا نمازش پذیرفته شده یا نه، باید ببیند

که نماز ، او را از گناه و زشتی باز داشته است یا نه به هر مقدار که نمازش سبب دوری از گناه و منکر شود، این نماز قبول شده است.

پاسخ سولات کوتاه

- 1- فایده نماز: 1- یاد خدا 2- دوری از گناه و فایده روزه: تقوا است.
- 2- نماز و روزه
- 3- ناراحت کردن پدر و مادر و غیبت کردن
- 4- کافر یعنی کسی که به خدای یگانه اعتقاد ندارد. - شراب و هر مایع مستی آور نجس است - سگ و خوک مرده و زنده آنها نجس است - مردار انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد.
- 5- خوردن و آشامیدن ، دروغ بستن بر خدا و پیامبر و جانشینان پیامبر علیهم السلام ، رساندن غبار غلیظ به حلق و فرو بردن تمام سر در آب

پاسخ تشریحی

- 1- تقوا به معنی حفاظت و نگهداری است. انسان با تقوا خود نگهدار است و خود را از گناه حفاظت می کند. یعنی بر خودش مسلط است و زمام و لجام نفس خود را در اختیار دارد و نمی گذارد که نفس با سرکشی او را در دوره های هولناک گناه بیندازد.
- 2- الف) رفتن او بیش از چهار فرسخ شرعی) حدود 22/5 کیلو متر (و مجموعه رفت و برگشت او بیشتر از هشت فرسخ باشد. ب) بخواهد کمتر از ده روز در جایی که سفر کرده بماند. پس، کسی که می خواهد ده روز یا بیشتر در محلی که سفر کرده است بماند، باید نمازش را کامل بخواند و روزه اش را بگیرد. ج) برای انجام کار حرام سفر نکرده باشد.
- 3- برنامه ای تنظیم کرده که در بر دارنده احکام و وظایف گوناگونی در ارتباط با خدا ، خود، خانواده ، جامعه و خلقت است. با عمل به این برنامه و احکام و دستورات آن ، انسان می تواند در مسیر نزدیک شدن به خدا گام بردارد و به رستگاری در دنیا و آخرت برسد.
- 4- مثل انسان های بی تقوا ، مثل سوار کارانی است که سوار بر اسب های چموش و سرکشی شده اند که لجام را پاره کرده و اختیار را از دست سوار کار گرفته اند ؛ به بالا و پایین می پرند و عاقبت، سوار کار را در آتش می افکنند. اما مثل آدم های با تقوا ، مثل سوار کارانی است که بر اسب های رام سوار شده اند و لجام اسب را در اختیار دارند و راه می پیمایند تا اینکه وارد بهشت شوند.

پاسخ پرسش های چهار گزینه ای:

1-الف

2-ج

3-ب

4-د

5- الف- چیز - برخورد با آنها

ب- مصلحت ، حکمت و علت

، معرفت بیشتر

ج - صبر ، پایداری در برابر

خواهش های دل

د - خون جهنده دارد.

ارجاعات

1- قرآن کریم

2- مستدرک الوسائل، جلد 9 تالیف حسین النوری

الطبرسی ، انتشاراتقم

9- اصول کافی، جلد 2، کلینی 921ق، ص 941

مستدرک الوسائل ص 11